

2013 december Hónapló

Dalos György: Stroke

Berlin, 2013. november 15.

Találomra idézgetek Kertész Péter könyveiből (az idén két vékonyka kötet is megjelent tőle a Wesley János Kiadónál): „»ujjat cseréltem« véletlenül... mutató helyett középső... szokatlan, egyelőre... megújulnék... szokatlan, mintha te lennék... eddig azt hittem, én én, te te, ő ő... minden ember szentség... pusztulnak milliószám sejtjeim, -ink... kicserélődünk... észrevétlen... mutatóból középső... középsőből mutató... fő, hogy írok, írsz, ír, skót, brit, fő a leves, fej, egészség... isten, segíts az elesetteken... legalább tégy úgy... hozzád imádkozunk, mintha...”. Néhány oldallal odébb: „nincs többé gyuri... örökké lesz... reménykedtem, túlél engem... szerencsétlenségemmel bombáztam, túrte... aztán tessék, kiugrott... legigazabb barátom... (...) valóságot nem bírta elviselni... be van fejezve a nagy mű... akkor ismertem meg... ő volt Magyarország első zsidó királya... bánk bán, II. Endre, elsős gimnazista... elsőre nem vették fel a főiskolára, nyomdász lett... a többit tudjátok... nincs többé kézdy gyuri... megírtam a búcsúmat, elküldtem neki, mondja majd el, szem nem maradt volna szárazon... röhögéstől... most meg... drága gyurka, kibántál velünk... jiszkádál vöjiszkádál...” E két citátumot a Bicegve mennék a temetésemre című műből vettem, a másik, az Apám kalapja talán még drámaiabb, főleg ott, ahol az aktuálpolitika terepére téved: „szegény *dániel* hős lett... megmondta, leöntötte... kicselezte a gój motorosokat... elkerülték egymást... bíróság előtt még hősebb... rongálás... szép volt, Dani... *kippában* a padon... két napig a sajtó nem bírta magával (...) rongálás az rongálás... a falú független képviselőtestülete megszavazta... legfőbb népképviselő... költségbe verték a falút... szoborszar, fából... szemétdomb helyén... szétrágta volna a szű... hol a nemzeti lektorátus... lehet csak úgy önkényeskedve... horthy-rokonság se jött el... most meg *ópusztaszer*, *turulban* születünk... aki magyar... (...) iduskor (kidduskor) húzzák fel a nemzeti lobogót (...) még az idén turultörvény... önálló képviselői indítvány... bekerül a hitvallásba...”

Külsőleg és látszólag annyi történt, hogy egy öreg zsidót 2010 júliusában szentendrei házában utolért a stroke, amely a WHO hivatalos meghatározása szerint „az agyműködés globális vagy fokális zavarával jellemezhető, gyorsan kialakuló tünetegyüttes”, s amely ez esetben – a sürgősségi ellátás eredményeképpen?, dacára? – mindössze féloldali bénulást, járóképtelenséget, ágyhoz kötöttséget okozott. Nem vette el azonban Kertész Pétertől az írás szenvedélyét, mi több, műfajilag még meg is újította. Mert az alaposan dokumentált anamnézis önmagában is meggyőző erejű, ám a páciens saját kórtörténetén kívül kortörténeti adalékokat is kiemel a virtuális térből. Mindazonáltal a legnagyobb irodalmi nívumnak azt a furcsa, tört nyelvet tartom, amellyel egyszerre kommentálja önnön testi esendőségét és a külvilág szétesését.

A közmegegyezés szerint az írott szövegeknek valahol el kell kezdődniük és be kell fejeződniük, a próza akkor is véges, ha ezer oldal terjedelemben egyetlen mondatot görget maga előtt. Kertész azonban, aki íróként és újságíróként tudja, amit tud, itt szántszándékkal robbantja szét a

szintaxist, mintegy leképezve a stroke hatását, mondattörmelékeket közöl velünk, ránk bízva, hogy mit szűrünk ki belőlük. Ez a művelet viszonylag könnyű az utolsó idézett monológban, hiszen még emlékszünk az esetre: Dániel Péter ügyvéd vörös festékkel öntötte le Horthynak talán nem első, de biztosan nem is utolsó köztéri emlékművét, kihíva ezzel mind a „Gój Motorosok” gyilkos dühét, mind pedig a média tiszavirágéletű kíváncsiságát. Az erről szóló tudósítást néhány év vagy egy évtized múlva, historikumként lábjegyzetekkel kell majd ellátni. Mindenkor privát olvasmányként viszont magában hordozza egy különös, szorongással teli korszak nyomasztó nyelvemlékeit, egy korszakét, amelyben, mint Ady mondaná, „minden egész eltörött”. Ehhez a stílusbravúrhoz Kertész Péternek is a koponyája körül kellett útra kelnie, vagy más szóval az akasztófa tövében kellett megírnia élete riportját.

November második hetében hat irodalmi felolvasáson vehettem részt. E ritka írószerencsét annak köszönhetem, hogy 1995-ben Adelbert von Chamisso-díjjal tüntettek ki. A németre mint írói nyelvre áttért francia emigránsról elnevezett irodalmi kitüntetést itt élő és választott hazájuk nyelvén (is) író szerzőknek adják. A díjazda Bosch Alapítvány időről időre könyvbemutatókat is rendez kedvezményezettjeinek, márpedig ez nem csupán a hiúságnak hízeleg, hanem egyben a megélhetésnek is kedvez, lévén, hogy – tisztelet és irigység a kivételnek – a németországi kollégák sem az eladott példányszámokból keresik meg a tejbe aprítani valót. Az idei felolvasó körút egy Ruhr-vidéki kulturális fesztivál része volt. Délelőttöként iskolákban léptünk fel, este kulturális intézményekben, én többnyire Doma Ákossal párban, a záró gálaesten pedig rajta kívül Bánk Zsuzsával és Gahse Zsuzsával együtt mi alkottuk, hogy úgy mondjam, a magyar írói válogatotat.

A szervezők sokat tettek a helyszínek és az útvonalak összehangolása érdekében: mind a tizenöt szerző részletes, kinyomtatott programot kapott, benne a vonatok és buszok indulásának és érkezésének időpontjával. Az egyébként kiváló német közlekedési hálózat azonban sok váratlan helyzetet teremtett – egy-egy vonat késése vagy kiesése magát a rendezvényt sodorta veszélybe. Szerencsére velünk volt a meghívó iskola vagy könyvtár telefonszáma, és végső esetben autóval jöttek értünk valamelyik vasútállomásra. Éppen a gyakori útvonal-módosításokkal kapcsolatban szereztem egy érdekes tapasztalatot. Nevezetesen azt, hogy a megállóhelyek a szerelvényeknek a vasúti hierarchiában elfoglalt helye szerint alakulnak.

Tegyük fel, hogy Dortmund főpályaudvaráról kell eljutnunk Mühlheim an der Ruhr vasútállomására. Az ICE vagy az IC kacagva száguld el e kisváros mellett, a RE (sebesvonat) kategóriához tartozó helyközi járat hol megáll Mühlheimben, hol csak előtte és utána. Egyetlen biztos tömegközlekedési eszköz a hazai HÉV-hez hasonlítható S-Bahn, amely mindenütt megáll, csak éppen túl lassú. Ezért, pláne, ha sűrűgetett az idő, a RE mellett döntöttünk. Útközben valóságos közvélemény-kutatást folytattunk annak tisztázására, hogy leszállhatunk-e utunk végcéljánál, mert akkor előre szólunk, hogy jöjjenek ki értünk a vasútállomásra. Kérdezősködésünk logikus, bár szerény eredménnyel járt: aki Essenig utazott, csak azzal volt tisztában, hogy ott ki lehet szállni, aki Duisburgig, az meg Duisburgot tudta. Olyan utas is akadt, aki még sohasem hallott Mühlheim an der Ruhr-ról. Végül egy idősebb úr mentett ki bennünket szorongatott helyzetünkből: előkapott a zsebéből egy iPadet, és az internetről hibátlanul leolvasta a számunkra kedvező eredményt. Feltételezem, hogy ma már a legtöbb ember efféle ketyerek alapján tájékozódik mindarról, amit személyes tapasztalatból nem tud megítélni. Jómagam, aki a budai HÉV-vel leginkább Pomázig jutottam el, valahonnan mégis tudtam, hogy a vonat Budakalászon és Szentistvántelepnél is meg fog állni. Ma már belátom: fölösleges ismeret volt, tipikus műszaki elmaradottság.

Maguk a felolvasóestek elég vegyes benyomást hagytak hátra bennem. Egy helyütt, Recklinghausenben (ahová csak többszörös átszállással lehetett eljutni), a helyi könyvtárban üres széksorok fogadtak bennünket. Egy dortmundi oktatási központban pedig felolvasás közben ki-be jártak a helyi nyelviskola növendékei, úgyhogy végül egy kisebb emeleti helyiségben kértünk menedékjogot. A legérdekesebb és egyúttal legfurcsább élményeim mégis az iskolai rendezvényekhez fűződtek. Itt általában összehívott irodalomórák keretében léptünk fel, vagyis publikumhiánytól nem kellett tartanunk. Kedves, ápoltságú, jól öltözött serdülők előtt olvastunk, három helyszín közül kettőben külföldiek alkották a gyerekek többségét – „Schüler mit Migrationshintergrund” – „bevándorlási háttérű tanulók”, ekként aposztrofálták vendéglátóink az orosz, lengyel, pakisztáni, török és kurd fiúkat és lányokat. Magyar és kelet-európai témájú szövegeink valamelyes science fiction hatást keltettek, ám a meglepően aktív beszélgetésekből az derült ki, hogy német témákkal sem váltottunk volna ki sokkal nagyobb érdeklődést. Egészen pontosan, mindenre kíváncsiak voltak, kivéve az irodalmat. Viszont a rendezvényt követő szünetben szinte mindegyikük reflexszerűen kapta elő iPadjét, nehogy lemaradjon valami fontos információról.

Kapcsolódó írások:

1. **Dalos György: Reflexiók a melegedőből** Berlin, 2012. május 13. Ezt is megértük: Aggódik értünk a...
2. **Dalos György: Szomorú karnevál** Berlin, 2010. augusztus 2. Németországban még mindig a duisburgi Loveparade-ról...
3. **Dalos György: Kazah szemmel** Berlin, 2011. november 5. Istenemre, a Goethe Intézet meghívása nélkül...
4. **Dalos György: Nem múltó múltak** Berlin, 2012. június 8. Régi fotó terjed a Facebookon, talán...
5. **Dalos György: Fényünnep magyar módra** Berlin, 2012. október 11. (Előzmények: 2012 márciusában felkérést kaptam Lipcse...

Cimkék: **Dalos György**